

ZARADA JE PRAVO ZAPOSLENIH (I DEO)

Zakonom o radu („Sl. glasnik RS”, br. 24/05, 61/05 i 54/09 u daljem tekstu: Zakon), **utvrđeno je pravo zaposlenog na odgovarajuću zaradu, koja se utvrđuje u skladu sa zakonom, opštim aktom ili ugovorom o radu. Zakonom** su propisani osnovni elementi zarade, dok se **opštim aktom** (kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu), odnosno **ugovorom o radu** za grupu poslova ili za pojedine poslove, **bliže uređuju svi elementi na osnovu kojih se određuje visina zarade zaposlenog.**

Zarada se u smislu Zakona sastoji od: **zarade za obavljeni rad i vreme provedeno na radu, zarade po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca (nagrada, bonusi i sl.) i drugih primanja po osnovu radnog odnosa, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu.** Ovako definisana zarada je **bruto zarada** koja u sebi sadrži doprinose i porez iz zarade koje plaća zaposleni.

Prema tome, pod pojmom „zarada”, u smislu Zakona o radu, **podrazumeva se bruto zarada koja u sebi sadrži doprinose i porez iz zarade koje plaća zaposleni. Doprinosi koje plaća poslodavac na zaradu, nisu deo zarade zaposlenog, već deo troška poslodavca.**

Ministarstvo rada i socijalne politike, dalo je svoje mišljenje u vezi pojma bruto zarada, u smislu odredaba Zakona, pod brojem: 011-00-00041/2011-02 od 10.02.2011. godine:

„**Odredbom člana 104. stav 1. Zakona o radu** („Sl. glasnik RS”, br. 24/05, 61/05 i 54/09), **utvrđeno je pravo zaposlenog na odgovarajuću zaradu, koja se utvrđuje u skladu sa zakonom, opštim aktom ili ugovorom o radu.**

Članom 105. Zakona o radu propisano je da se **zarada sastoji od zarade za obavljeni rad i vreme provedeno na radu, zarade po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca (nagrada, bonusi i sl.) i drugih primanja po osnovu radnog odnosa, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu. Ovako definisana zarada je „bruto” zarada koja u sebi sadrži doprinose i porez iz zarade koje plaća zaposleni. Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu sastoji se od osnovne zarade, dela zarade za radni učinak i uvećane zarade** (član 106. Zakona).

Odredbama Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje („Službeni glasnik RS”, br. 84/2004, 61/2005, 62/2006, 7/2008, 5/2009, 7/2009, 3/2010 i 4/2011) utvrđeno je da je **obveznik plaćanja doprinosa za obavezno socijalno osiguranje iz „bruto” zarade zaposleni, odnosno poslodavac koji plaća doprinos na zaradu. Zaposleni i poslodavac plaćaju doprinos na osnovicu po istoj stopi (17,9%). Takođe, ovim Zakonom je uređeno da obveznici doprinosa ne mogu biti oslobođeni obaveze obračunavanja i plaćanja doprinosa.**

Prema tome, zaposlenom za obavljeni rad i vreme provedeno na radu pripada „bruto” zarada, iz koje je poslodavac dužan da u ime zaposlenog, obračunava i plaća doprinos za penzijsko invalidsko osiguranje, doprinos za zdravstvo i doprinos za slučaj nezaposlenosti.”

Tabela 1 - Primer obračuna (bruto) zarade

BRUTO zarada - osnovica za plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje		50.000,00
Doprinos za PIO	11%	5.500,00
Doprinos za zdravstvo	6,15%	3.075,00
Doprinos za nezaposlenost	0,75%	375,00
Ukupni doprinosi iz zarade	17,9%	8.950,00
Osnovica plaćanja poreza na zarade (bruto zarada - 7.310 din.)		42.690,00
Porez	12%	5.122,80
Ukupno (doprinosi i porez)		14.072,80

Zarada bez poreza i doprinosa - NETO zarada (nosi kući)		35.927,20
Doprinos za PIO	11%	5.500,00
Doprinos za zdravstvo	6,15%	3.075,00
Doprinos za nezaposlenost	0,75%	375,00
Ukupni doprinosi na zaradu	17,90%	8.950,00
Trošak poslodavca za zaposlenog		58.950,00

I) Zaposleni kod poslodavca imaju pravo na jednaku zaradu za isti rad ili rad iste vrednosti. Da bi se obezbedio princip jednake zarade za jednak rad, odnosno da bi zaposleni imali jednaku zaradu, **moraju da rade na poslovima za koje se se zahteva isti stepen stručne spreme, ista radna sposobnost, odgovornost i fizički i intelektualni rad.** Znači, kriterijumi koji se vrednuju prilikom utvrđivanja rada iste vrednosti su: stručna sprema, radna sposobnost, odgovornost i fizički i intelektualni rad zaposlenih. **Obezbeđivanje principa jednake zarade ostvaruje se kroz vrednovanje svih navedenih elemenata kojima se iskazuju rad zaposlenih.**

Prema tome, jedino zaposleni koji rade na istim ili sličnim poslovima, odnosno zaposleni koji rade na radnim mestima za koje se u potpunosti zahtevaju identični uslovi, imaju pravo na istu zaradu.

S timu vezi, napominjemo **da je kriterijum za utvrđivanje zarade zaposlenog, pre svega rad i vreme provedeno na radu, a ne stručna sprema.** Zaposleni ima pravo na zaradu za poslove na kojima radi odnosno obavlja, a stručna sprema je samo jedan od uslova da zaposleni obavlja stručno i kvalitetno poslove na kojima radi. Znači, zarada zaposlenog, **ne zavisi samo od stručne spreme, već i od uloženog rada zaposlenog.**

Ukoliko zaposleni sa poslodavcem zaključiči odluku ili sporazum kojim se krši načelo jednake zarade za isti rad ili rad iste vrednosti, **isti je ništav i ne primenjuje se.** Ništavost odluke ili sporazuma, **dokazuje se pred nadležnim sudom, utvrđivanjem svih elemenata koji su relevantni za ocenu istog rada ili rada iste vrednosti.**

II) Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu (član 106. Zakona) sastoji se od:

- a) osnovne zarade,
  - b) dela zarade za radni učinak i
  - c) uvećane zarade.
- a) Osnovna zarada**

Zakonom nisu propisani elementi za obračun i isplatu osnovne zarade, **već se isti utvrđuju opštim aktom (kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu) i ugovorom o radu.**

Osnovna zarada se određuje na osnovu uslova, utvrđenih pravilnikom, potrebnih za rad na poslovima za koje je zaposleni zaključio ugovor o radu i vremena provedenog na radu. **Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova utvrđuje se vrsta posla, stručna sprema (i drugi posebni uslovi za rad) koje zaposleni treba da ispunjava za rad na određenim poslovima. Pod stručnom spremom** podrazumeva se školska sprema stečena i priznata po propisima o obrazovanju. Pored stepena stručne spreme utvrđuje se **vrsta zanimanja** zavisno od poslova koji treba da se obavljaju, **potrebno radno iskustvo**, odnosno **potrebno znanje i sposobnost** za rad na određenim poslovima, **razne veštine** (poznavanje rada na računaru, znanje stranog jezika i sl.). S tim u vezi, važno je napomenuti, da zaposleni može obavljati poslove za koje ispunjava uslove utvrđene pravilnikom.

Opštim aktom moraju se utvrditi elementi za obračun osnovne zarade. Osnovna zarada može da se utvrdi **za grupu poslova, odnosno tipične poslove ili za svaki posao pojedinačno.** Ona može da se utvrdi **na mesečnom nivou ili se utvrđuje po radnom času.**

Najčešće se osnovna zarada utvrđuje kao proizvod koeficijenta posla i vrednosti radnog časa. U tom slučaju, opštim aktom utvrđuje se raspon koeficijenata (minimalni i maksimalni) za svaku grupu poslova ili se opštim aktom utvrđuje koeficijent za svaki posao pojedinačno.

Tabela 2: **Primer koeficijenata koji su za karakteristične poslove određeni po grupama poslova** (član 50. Posebnog kolektivnog ugovora za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala Srbije)

www.rezonsrbija.net

Grupe poslova	Složenost, zahtev stručnosti, odgovornost i uslovi rada	Koeficijent
I	Ne zahteva se stručnost (nekvalifikovan radnik). Podrazumeva jednostavan rutinski rad koji ne zahteva obrazovanje.	1.00 - 1.35
II	Zahteva se obrazovanje za rad u trajanju od 2 godine (po starom: I i II stepen - PK radnik). Podrazumeva rad na manje složenim i srednje složenim poslovima, na kojima se rad ponavlja uz povremenu pojavu novih poslova.	1.20 - 1.55
III	Zahteva se srednje obrazovanje u trajanju od 3 godine (po starom: III i IV stepen - KV radnik). Podrazumeva poslove složenije i raznovrsnije koji zahtevaju veći stepen samostalnosti u izvršavanju.	1.40 - 1.75
IV	Zahteva se srednje obrazovanje u trajanju od 4 godine (po starom IV stepen - KV radnik). Podrazumeva složenije poslove.	1.50 - 2.00
V	Zahteva se specijalističko obrazovanje (po starom V i VI stepen, VKV radnik i VŠS). Podrazumeva specijalizovane složene poslove i poslove koji zahtevaju veći stepen samostalnosti.	1.80 - 2.50
VI	Zahteva se visoko obrazovanje - fakultet (po starom VII stepen). Podrazumeva potpunu samostalnost u izvršavanju poslova.	2.50 - 3.50

Koeficijent posla se utvrđuje u zavisnosti od posla koji zaposleni obavlja i njegovog značaja za poslodavca, složenosti i odgovornosti. On može u sebi da sadrži i uslove rada, kao što su na primer rad u smenama ili noćni rad, **ukoliko se radi o poslovima koje zaposleni kontinuirano obavljaju u smenama ili noću.** Takođe, uslovi rada **moгу se utvrditi i dopunskim koeficijentom.** Na primer: koeficijent posla "fizičkog radnika" je 1, a "rukovodilac fizičkih radnika" ima koeficijent 1,3 (osnovni koeficijent "fizičkog radnika" je 1, a dopunski koeficijent za rukovođenje je 0,3).

Vrednost radnog časa ili kako je češće zovemo **osnovica za obračun osnovne zarade, može se utvrditi na mesečnom nivou ili po radnom času.** Smatramo da je praktičnije istu utvrditi po radnom času.

Vreme provedeno na radu može se utvrditi prema **prosečnom broju časova rada u mesecu** (174) ili **prema stvarnim časovima rada u određenom mesecu.**

Ovo praktično znači, da će u prvom slučaju, kada se zarada određuje na osnovu prosečnog broja časova (174), osnovna zarada zaposlenog svakog meseca, **biti na približno istom nivou.** U drugom slučaju, kada se zarada obračunava na osnovu stvarnog broja sati u mesecu, mesečna osnovna zarada će **varirati u zavisnosti od broja radnih dana u mesecu.** Ovo pre svega iz razloga što je različit broj časova po mesecima

(npr. oktobar 2011. godine ima 168 časova, a novembar 2011. godine ima 184 časa).

Osnovna zarada zaposlenog, ne može se ugovoriti u manjem iznosu od iznosa minimalne zarade utvrđene opštim aktom (kolektivni ugovor ili pravilnikom o radu), niti manja od minimalne zarade utvrđene Zakonom. S tim u vezi je i **mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike, broj: 120-01-104/2007-02 od 23.05.2007. godine:**

„Osnovna zarada, shodno članu 107. stav 1. Zakona o radu, određuje se na osnovu uslova, utvrđenih pravilnikom, potrebnih za rad na poslovima za koje je zaposleni zaključio ugovor o radu i vremena provedenog na radu. Opštim aktom utvrđuju se elementi za obračun i isplatu osnovne zarade (član 107. stav 3.).

Novčani iznos osnovne zarade utvrđen ugovorom o radu (koju poslodavac sa zaposlenim ugovara u bruto novčanom iznosu) ne može biti niži od osnovne zarade za poslove odnosno grupe poslova utvrđene kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu, niti od minimalne zarade utvrđene u skladu sa zakonom.

Prema tome, osnovna zarada zaposlenog, određena na osnovu elemenata utvrđenih opštim aktom, ne može biti niža od minimalne zarade utvrđene u skladu sa zakonom.“

Ukoliko je za granu ili delatnost u kojoj posluje poslodavac zaključen poseban kolektivni ugovor ili ukoliko je odlukom ministra

prošireno dejstvo kolektivnog ugovora, ta da poslodavca obavezuju elementi na osnovu kojih se utvrđuje osnovna zarada utvrđena tim kolektivnim ugovorom.

S tim u vezi napominjemo da je u skladu sa članom 257. Zakona, 23. februara 2011. godine, ministar rada i socijalne politike doneo **Odluku o primeni Posebnog kolektivnog ugovora za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede Srbije, na sve poslodavce koji obavljaju ovu delatnost**, a 28. februara 2011. godine i **Odluku o primeni Posebnog kolektivnog ugovora za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala Srbije, na sve poslodavce koji obavljaju ovu delatnost**. Odluke su objavljene u „Službenom glasniku RS”, broj 14/11 i **na snazi su od 12. marta 2011. godine**. Ovo praktično znači da svi zaposleni kod poslodavaca iz oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala Srbije, kao i svi zaposleni u delatnosti poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede Srbije od 12. marta imaju prava na osnovnu zaradu koja je utvrđena navedenim kolektivnim ugovorima.

Osnovna zarada je jedan od osnovnih elemenata Ugovora o radu (čl. 33. st. 1. tačka 10) Zakona). Ona se ugovara sa pripadajućim doprinosima i porezom iz zarade, dakle bruto i mora se ugovoriti u novčanom iznosu.

S tim u vezi su i **mišljenja Ministarstva rada i socijalne politike, broj: 120-01-194/2008-02 od 21.09.2009. godine:**

„Osnovna zarada, shodno članu 107. stav 1. Zakona o radu, određuje se na osnovu uslova, utvrđenih pravilnikom, potrebnih za rad na poslovima za koje je zaposleni zaključio ugovor o radu i vremena provedenog na radu. Zakonom o radu nisu propisani elementi za obračun i isplatu osnovne zarade, već se isti utvrđuju opštim aktom (kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili pravilnikom o radu), shodno članu 107. stav 3. Zakona o radu.

Članom 33. stav 1. tačka 10) Zakona o radu, utvrđeno je da ugovor o radu sadrži novčani iznos osnovne zarade i elemente za utvrđivanje radnog učinka, naknade zarade, uvećane zarade i druga primanja zaposlenog. Pod zaradom u smislu člana 105. stav 1. Zakona o radu, smatra se zarada koja sadrži porez i doprinose koji se plaćaju iz zarade (čl. 105. st. 2. Zakona o radu).

Prilikom ugovaranja osnovne zarade u skladu sa odredbama člana 33. tačka 10) Zakona o radu, poslodavac ugovara sa zaposlenim novčani iznos osnovne zarade u bruto iznosu, što znači da je u

iznos ugovorene osnovne zarade uključen iznos poreza i doprinosa koji se plaćaju iz zarade. Poslodavac je dužan da sa zaposlenim ugovori najmanje osnovnu zaradu koja pripada za obavljanje poslova za koje zaposleni zasniva radni odnos, u skladu sa opštim aktom (ako postoji opšti akt), a na osnovu elemenata za određivanje osnovne zarade.

Prema tome, poslodavac je u skladu sa odredbama člana 33. tačka 10) dužan da ugovorom o radu sa zaposlenim ugovori („bruto“) osnovnu zaradu.“

Mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike broj: 120-01-103/2009-02 od 26.05.2009. godine:

„Novčani iznos osnovne zarade utvrđen ugovorom o radu (koju poslodavac sa zaposlenim ugovara u bruto novčanom iznosu) ne može biti niži od osnovne zarade za poslove odnosno grupe poslova utvrđene kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu, niti od minimalne zarade utvrđene u skladu sa zakonom.

Prema tome, osnovna zarada zaposlenog, određena na osnovu elemenata utvrđenih opštim aktom, ne može biti niža od minimalne zarade utvrđene u skladu sa zakonom.“

Mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike broj: 011-00-607/2009-02 od 23.07.2009. godine:

„U skladu sa članom 33. stav 1. tač. 10) Zakona o radu, ugovor o radu sadrži novčani iznos osnovne zarade i elemente za utvrđivanje radnog učinka, naknade zarade, uvećane zarade i druga primanja zaposlenog.

Prema tome, osnovna zarada zaposlenog se ugovara isključivo u novčanom iznosu i svako ugovaranje na drugačiji način je suprotno Zakonu o radu. U konkretnom slučaju, ako su poslodavac i zaposleni ugovorili zaradu u visini „minimalne zarade“, potrebno je, u ugovor o radu, uneti minimalnu zaradu u neto novčanom iznosu u visini koja važi u momentu ugovaranja, sa naznakom da se uvećava za poreze i doprinose koji se plaćaju iz zarade. U slučaju promene visine minimalne zarade, poslodavac je dužan da zaposlenom ponudi aneks ugovora o radu u skladu sa čl. 171-172. Zakona o radu.“

Osnovna zarada se može ugovoriti u većem iznosu od iznosa osnovne zarade utvrđenog opštim aktom, u skladu sa 107. st. 4. Zakona o radu.

Znači, **nema zakonskih smetnji da se ugovorom o radu sa zaposlenim ugovori veći koeficijent za obračun i isplatu zarade i/ili**

osnovica za obračun i isplatu zarade, od koeficijenta i/ili osnovice koja je utvrđena opštim aktom poslodavca. Napominjemo da se ova zakonska mogućnost ne treba primenjivati kao pravilo, već kao izuzetak u pojedinim slučajevima.

b) Radni učinak

Radni učinak se određuje prema kvalitetu i obimu obavljenog posla, kao i odnosa zaposlenog prema radnim obavezama. Zakonom je uređeno da se elementi za utvrđivanje zarade po osnovu radnog učinka, **utvrđuju opštim aktom (kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu).**

U zavisnosti od poslova koje zaposleni obavlja, radni učinak može biti direkto ili indirekto merljiv. Naime, ukoliko se radi o poslovima, na kojima su utvrđeni **standardi i normativi, radni učinak je merljiv.** Međutim, na poslovima na kojima se radni učinak ne može meriti preko normativa i standarda, **ocenu radnog učinka daje neposredni rukovodilac i to:** na osnovu ostvarenog obima planiranih poslova, kreativnosti, kvaliteta, poštovanja rokova i kvaliteta i sl.

Radni učinak može biti grupni i pojedinačni. Grupni, odnosno kolektivni radni učinak se vrednuje u situacijama kada se zbog prirode posla ne mogu meriti pojedinačni radni učinci.

Kriterijumi za povećanje odnosno smanjenje zarade, po osnovu radnog učinka moraju biti sadržani u opštem aktu i ugovoru o radu. Najčešće se **načelne norme o načinu merenja radnog učinka, utvrđuju opštim aktom, dok se ugovorom o radu preciziraju elementi na osnovu kojih se utvrđuje uvećanje ili umanjenje zarade svakog zaposlenog.** Ovo konkretno znači da se npr. u kolektivnom ugovoru može utvrditi da povećanje, odnosno smanjenje zarade po osnovu radnog učinka može biti najvi-

še do +/- 30%, dok se ugovorom o radu moraju utvrditi precizni parametri na osnovu kojih se može izvršiti umanjenje odnosno uvećanje zarade svakog pojedinačnog zaposlenog.

Mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike broj: 011-00-00366/2007-02 od 10.05.2007. godine:

„U skladu sa članom 107. stav 3. Zakona, elementi za obračun i isplatu zarade po osnovu radnog učinka utvrđuju se opštim aktom (kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu).

Prema tome, kolektivnim ugovorom kod poslodavca utvrđuju se elementi za obračun i isplatu zarade po osnovu radnog učinka.

Po pravilu, kolektivni ugovor sadrži načelne norme o načinu merenja radnog učinka, a radni učinak zavisi od poslova koje zaposleni obavlja. Zato ugovor o radu mora da ima jasno izražene elemente na osnovu kojih se utvrđuje radni učinak.

Ako se radni učinak utvrđuje ocenjivanjem rada zaposlenih, a kolektivnim ugovorom je predviđeno da je uputstvo o ocenjivanju radnog učinka sastavni deo kolektivnog ugovora, u donošenju uputstva treba da učestvuju učesnici u zaljučivanju kolektivnog ugovora.

Zakonom nije utvrđena obaveza obračuna i isplate zarade po osnovu radnog učinka na mesečnom nivou. Radni učinak na osnovu elemenata utvrđenih opštim aktom ili ugovorom o radu se može meriti, ako za to postoje uslovi (osnovi), na mesečnom, šestomesečnom, godišnjem ili u nekom drugom vremenskom periodu u zavisnosti od vrste posla i elemenata za njegov obračun utvrđenih opštim aktom.“

U narednom broju časopisa „Uvećanje zarade kao element zarade za obavljeni rad i vreme provedeno na radu“.

Autor:

Danijela Rajković, rukovodilac Grupe za zarade i plate u javnim službama, Sektor za rad, Ministarstvo rada i socijalne politike

rezon.rs

MINIMALNA ZARADA

Poslodavac je u skladu sa odredbama **Zakona o radu** („Službeni glasnik RS”, br. 24/05, 61/05 i 54/09), **dužan da ugovorom o radu sa zaposlenim ugovori zaradu, odnosno novčani iznos osnovne zarade, elemente za utvrđivanje radnog učinka, naknadu zarade, uvećanja zarade i drugih primanja na koja zaposleni ima pravo.**

Minimalna zarada ima karakter zarade kao i bilo koja zarada koju zaposleni ostvaruje u skladu sa ugovorom o radu, s tim što kategorija minimalne zarade **ima za cilj da obezbedi egzistencijalno - socijalni minimum najslabije plaćenih zaposlenih.** Minimalnu zaradu ugovoraju poslodavac i zaposleni samo ukoliko postoje opravdani razlozi.

Poslodavac koji zbog poslovno - finansijskih rezultata poslovanja nije u mogućnosti da zaposlenima isplaćuje zaradu utvrđenu ugovorom o radu je dužan da zaposlenom ponudi izmenu ugovora o radu. Znači, **osnov za isplatu minimalne zarade jeste ugovor o radu, odnosno aneks ugovora o radu.** Minimalna zarada ne može se isplaćivati samo na osnovu odluke poslodavca ili nekog organa kod poslodavca.

U skladu sa Zakonom o radu, **uz ponudu za zaključivanje aneksa ugovora, poslodavac je dužan da zaposlenom u pisanom obliku dostavi i razloge za ponudu, rok u kome zaposleni treba da se izjasni o ponudi (ne može biti kraći od osam dana) i pravne posledice koje mogu da nastanu odbijanjem ponude.**

Zaposleni može da prihvati ponudu i zaključi aneks ugovora sa pravom da pred nadležnim sudom osporava zakonitost ugovora. Zaposleni može da odbije zaključivanje aneksa ugovora o radu. **Ako odbije, poslodavac može da mu otkáže ugovor o radu. Smatra se da je zaposleni odbio ponudu za zaključivanje aneksa ugovora o radu, ako se ne izjasni u navedenom roku.**

Mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike, broj: 011-00-206/2008-02 od 17.03.2008. godine:

“Poslodavac je dužan, da u slučaju promene zarade ponudi zaposlenom izmenu ugovorenih uslova rada (aneks ugovora), u skladu sa članom 171. i 172. Zakona o radu. Uz ponudu za zaključivanje aneksa ugovora poslodavac je dužan da

zaposlenom u pisanom obliku dostavi i razloge za ponudu, rok u kome zaposleni treba da se izjasni o ponudi (ne može biti kraći od osam radnih dana) i pravne posledice koje mogu da nastanu odbijanjem ponude. Smatra se da je zaposleni odbio ponudu za zaključivanje aneksa ugovora ako se ne izjasni u navedenom roku.

Prema tome, samo ako je zaposleni prihvatio ponudu kojom se ugovara minimalna zarada i ako je zaključen aneks ugovora, poslodavac može da vrši isplatu minimalne zarade, i to od dana zaključenja aneksa ugovora. Ako su poslodavac i zaposleni ugovorili minimalnu zaradu, poslodavac je dužan da tu zaradu isplati zaposlenom u visini koja je utvrđena za mesec u kojem se vrši isplata, a ne koja je važila za mesec za koji zarada nije isplaćena.”

Zaposleni koji sa poslodavcem ugovori minimalnu zaradu, ima pravo na uvećanu zaradu po osnovu „minulog rada”, prekovremenog rada, rada na dan praznika koji je neradan dan, noćnog rada, rada u smenama i po drugom osnovu utvrđenom opštim aktom ili ugovorom o radu. Osnovica za obračun ovih uvećanja je minimalna bruto zarada koja je u ovom slučaju osnovna zarada. Pored toga, zaposleni koji prima minimalnu zaradu, ima pravo na naknadu troškova za ishranu u toku rada i regres za korišćenje godišnjeg odmora, u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu.

Zaposleni u javnim službama (zdravstvo, prosveta, kultura i dr.) **primaju platu, a ne zaradu. Oni takođe imaju pravo na isplatu osnovne plate u nivou minimalne zarade, ukoliko je njihova obračunata osnovna plata, manja od minimalne zarade.**

Mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike broj: 120-01-18/2010-02, od 11.03.2011. godine:

“Članom 2. stav 2. Zakona o radu („Službeni glasnik RS”, broj 24/05, 61/05 i 54/09) utvrđeno je da se odredbe ovog zakona primenjuju i na zaposlene u državnim organima, organima teritorijalne autonomije i lokalne samouprave i javnim službama, ako zakonom nije drukčije određeno.

Članom 111. Zakona o radu, utvrđeno je da zaposleni ima pravo na minimalnu zaradu za standardni učinak i puno radno vreme, odnosno radno vreme koje se izjednačava sa punim radnim

vremenom. Prema tome, minimalna zarada, koju utvrđuje Socijalno - ekonomski savet Republike Srbije, odnosno Vlada Republike Srbije u slučaju da Socijalno - ekonomski savet ne donese odluku u roku od 10 dana od dana početka pregovora, predstavlja minimalno pravo zaposlenih i zarada (odnosno plata) se ne može isplatiti zaposlenom u iznosu nižem od iznosa minimalne zarade.

Plate zaposlenih u javnim službama uređene su Zakonom o platama u državnim organima i javnim službama („Sl. glasnik RS”, br. 34/01, 62/06, i 116/08). Članom 2. navedenog zakona utvrđeno je da se plate zaposlenih utvrđuju na osnovu: osnovice za obračun plata; koeficijenta koji se množi osnovicom; dodatka na platu i obaveza koje zaposleni plaća po osnovu poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje iz plate, u skladu sa zakonom.

S obzirom da osnovnu platu zaposlenog u javnim službama čini proizvod koeficijenta i osnovice za obračun i isplatu plata, osnovna plata (zarada), prema odredbama Zakona o radu, ne može biti niža od minimalne zarade koju utvrđuje Socijalno - ekonomski savet.

Napominjemo da zaposleni čija je osnovna plata (izračunata kao proizvod koeficijenta i osnovice) manja od minimalne zarade, imaju pravo na dodatak na platu u skladu sa članom 5. Zakona o platama u državnim organima i javnim službama. Osnovica za obračun ovih dodataka je minimalna bruto zarada, koja je u ovom slučaju osnovna plata.”

Zaposleni koji je ostvario standardni učinak i pun mesečni fond časova rada, ima pravo na pun iznos minimalne zarade. Radni učinak zaposlenog se utvrđuje na osnovu normativa i standarda rada, odnosno kolektivnih i individualnih normi. Rezultati rada zaposlenog se utvrđuju na osnovu normativa i standarda rada i merila za primenu drugih kriterijuma koje utvrđuje poslodavac.

Ukoliko zaposleni ne ostvaruje standardni učinak (u skladu sa normativima i standardima rada), **i/ili nema puni mesečni fond časova rada, poslodavac može umanjiti minimalnu zaradu**, u skladu sa kriterijumima utvrđenim opštim aktom ili ugovorom o radu. Znači, **poslodavac će zaposlenom isplatiti zaradu manju od minimalne zarade u slučaju neostvarivanja standardnog učinka.** Takođe, **zaposleni će primiti manje, ukoliko je u toku meseca ostvario manji fond sati rada za mesec i u tom slučaju zaposlenom pripada minimalna neto zarada po ostvarenom broju sati.** Prema tome, zarada zaposlenog može biti manja od minimalne zarade samo u slučaju da zapo-

sleni nije ostvario standardni učinak i puno radno vreme.

Minimalna zarada utvrđuje se odlukom Socijalno - ekonomskog saveta osnovanog za teritoriju Republike Srbije, odnosno odlukom Vlade Republike Srbije, ukoliko Socijalno - ekonomski savet ne donese odluku o visini minimalne zarade u roku od 10 dana od dana početka pregovora. Pri utvrđivanju visine minimalne zarade polazi se od sledećih kriterijuma: kretanje troškova života i prosečne zarade u Republici u prethodnom periodu u odnosu na period za koji se minimalna zarada donosi, egzistencijalne i socijalne potrebe zaposlenog i njegove porodice, trenutna stopa nezaposlenosti i kretanje zaposlenosti na tržištu rada, kao i nivo opšte ekonomske razvijenosti Republike.

Visina minimalne zarade se utvrđuje u neto iznosu po radnom satu za period od najmanje šest meseci i ne može se u narednom periodu utvrditi u nižem iznosu od iznosa koji je bio utvrđen u prethodnom periodu.

Ukoliko je ugovorena minimalna zarada, zaposleni ima pravo i na obračun naknada zarada u slučajevima i na način propisan članovima 114. do 117. Zakona o radu, s tim da **tako obračunate naknade ne mogu biti niže od minimalne neto zarade po satu.** Iznos obračunate zarade i naknade zarade za mesec u kome je zaposleni odsustvovao zbog nekog od slučajeva nabrojanih u čl. 114. do 117. Zakona o radu, **predstavlja zbir zarade koja se računa na osnovu minimalne neto zarade po času i efektivnih sati rada i naknade zarade, koja se računa na osnovu prosečne zarade po času u prethodna tri meseca i broja sati pro-vedenih na odsustvu, s tim da ovaj zbir ne može biti manji od minimalne neto zarade po času.**

Osnovicu za utvrđivanje naknade zarade iz člana 114. do 116. Zakona o radu, a koje se isplaćuju na teret poslodavca, **čini prosečna zarada zaposlenog za prethodna tri meseca, gde se pod prethodna tri meseca podrazumevaju meseci koji prethode mesecu u kome je zaposleni započeo odsustvovanje sa rada i na osnovu koga ostvaruje pravo na naknadu, a ne meseci koji prethode mesecu isplate.**

U slučajevima kada poslodavac vrši isplatu zarade za zaposlene koji su u toku meseca došli sa bolovanja ili otišli na bolovanje preko 30 dana, koji su došli sa porodijskog

odsustva ili otišli na porodijsko odsustvo, koji odsustvuju radi nege deteta, odnosno posebne nege deteta, koji su zasnovali ili raskinuli radni odnos u toku meseca i za zaposlene koji su započeli ili se vratili sa odsustva bez naknade, a ugovorima o radu sa zaposlenima je utvrđena zarada u visini minimalne zarade za ostvareni standardni učinak, **zaposlenom pripada minimalna zarada u visini koja zavisi od vremena provedenog na radu.** Ukoliko zaposlenom pripada naknada zarade koju isplaćuje drugi isplatilac, a ne poslodavac, **zbir zarade i naknade zarade za mesec ne može biti manji od minimalne zarade.**

Obračun i isplata minimalne zarade vrši se u visini minimalne zarade važeće na dan isplate, bez obzira na koji prethodni mesec se isplata minimalne zarade odnosi. **Pri obračunu minimalne (neto) zarade uzimaju se u obzir ukupni efektivni sati rada za mesec za koji se isplata vrši i iznos minimalne (neto) zarade po radnom času važeće na dan isplate.**

Prema tome, **ako poslodavac i zaposleni ugovore minimalnu zaradu za standardni učinak i pun mesečni fond časova rada, poslodavac je dužan da tu zaradu isplati zaposlenom u visini utvrđenoj odlukom Socijalno - ekonomskog saveta za mesec u kojem se vrši isplata.** Poslodavac je dužan da minimalnu zaradu isplaćuje u visini koja važi u momentu isplate, dakle važeću minimalnu zaradu za mesec u kome se vrši isplata, a ne za mesec za koji se vrši isplata.

S tim u vezi je i **mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike, broj: 011-00-465/2011-02 od 10.06.2011. godine:**

„Članom 111. stav 1. Zakona o radu, propisano je da zaposleni ima pravo na minimalnu zaradu za standardni učinak i puno radno vreme, odnosno radno vreme koje se izjednačava sa punim radnim vremenom. Stavom 2. navedenog člana propisano je da ako poslodavac i zaposleni ugovore minimalnu zaradu, poslodavac je dužan da tu zaradu isplati zaposlenom u visini utvrđenoj odlukom Socijalno - ekonomskog saveta osnovanog za teritoriju Republike Srbije, za mesec u kojem se vrši isplata.

Prema tome, u konkretnom slučaju, prilikom isplate minimalne zarade u mesecu junu 2011. godine, bez obzira što se radi o isplati zarade za maj mesec, poslodavac je dužan da obračuna i isplati minimalnu zaradu u iznosu koji važi u junu mesecu 2011. godine, tj. minimalnu zaradu koja je utvrđena Odlukom o visini minimalne zarade

za period jun - decembar 2011. godine (neto 102 dinara po satu).“

Na sednici Socijalno - ekonomskog saveta održanoj 21. aprila, pod brojem 95/2011 doneta je **Odluka o visini minimalne zarade, bez poreza i doprinosa, koja važi za period januar - decembar 2011. godine.** Navedenom odlukom utvrđeno je da **minimalna zarada bez poreza i doprinosa, za period januar - maj 2011. iznosi 95,00 dinara (neto), po radnom času, a za period jun - decembar 2011. godine iznosi 102 dinara po času.** Ova odluka objavljena je u „Sl. glasniku RS“, broj 35/2011.

Za prosečan broj časova rada u mesecu od 174, **prosečna minimalna neto zarada za period januar - maj 2011. iznosila je 16.530 dinara, a za period jun - decembar 2011. godine iznosi 17.748 dinara.**

Pri obračunu minimalne neto zarade uzimaju se ukupni efektivni sati rada za mesec za koji se isplata vrši i iznos minimalne neto zarade po radnom času važeće na dan isplate. Imajući u vidu broj sati u periodu januar - decembar 2011. godine, minimalne neto zarade po mesecima iznose kao što je prikazano u Tabeli 1 kolona 4.

Minimalnu bruto zaradu čini minimalna neto zarada, uvećana za porez na dohodak građana na zarade i doprinose koje iz zarade plaća zaposleni, u skladu sa članom 105. Zakona o radu i u skladu sa **Odlukom o visini minimalne zarade.**

Obrazac za preračun neto na bruto zaradu je: $B = (N - 877,2) / 0,701$. Koristeći navedeni obrazac, **bruto minimalne zarade po mesecima za period januar - decembar 2011.** iznose kao što je prikazano u **Tabeli 1 kolona 5.**

Za mesec u 2011. godini	Minimalna neto zarada po času	Moguć broj časova rada	Mesečni iznos neto zarade	Mesečni iznos bruto zarade
1.	2.	3.	4.	5.
Prosek	95	174	16.530,00	22.329,24
I	95	168	15.960,00	21.516,12
II	95	160	15.200,00	20.431,95
III	95	184	17.480,00	23.684,45
IV	95	168	15.960,00	21.516,12
V	95	176	16.720,00	22.600,29
VI	102	176	17.952,00	24.357,77
Prosek	102	174	17.748,00	24.066,76
VII	102	168	17.136,00	23.193,72
VIII	102	184	18.768,00	25.521,83
IX	102	176	17.952,00	24.357,77
X	102	168	17.136,00	23.193,72
XI	102	184	18.768,00	25.521,83
XII	102	176	17.952,00	24.357,77

Izvod iz Zakona o radu - Minimalna zarada:

Član 111.

(1) Zaposleni ima pravo na minimalnu zaradu za standardni učinak i puno radno vreme, odnosno radno vreme koje se izjednačava sa punim radnim vremenom.

(2) Ako poslodavac i zaposleni ugovore minimalnu zaradu iz stava 1. ovog člana, poslodavac je dužan da tu zaradu isplati zaposlenom u visini utvrđenoj odlukom iz člana 113. ovog zakona za mesec u kojem se vrši isplata.

Član 112.

(1) Minimalna zarada utvrđuje se odlukom socijalno - ekonomskog saveta osnovanog za teritoriju Republike Srbije (u daljem tekstu: Socijalno - ekonomski savet).

(2) Ako Socijalno - ekonomski savet ne donese odluku u roku od 10 dana od dana početka pregovora, odluku o visini minimalne zarade donosi Vlada Republike Srbije (u daljem tekstu: Vlada).

(3) Pri utvrđivanju minimalne zarade polazi se naročito od: troškova života, kretanja prosečne zarade u Republici Srbiji, egzistencijalnih i socijalnih potreba zaposlenog i njegove porodice, stope nezaposlenosti, kretanja zaposlenosti na

tržištu rada i opšteg nivoa ekonomske razvijenosti Republike Srbije.

(4) Minimalna zarada utvrđuje se po radnom času, za period od najmanje šest meseci i ne može biti niža od minimalne zarade utvrđene odlukom iz st. 1. i 2. ovog člana za period koji prethodi periodu za koji se utvrđuje minimalna zarada.

Član 113.

Odluka o visini minimalne zarade iz člana 112. ovog zakona objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Autor:

Danijela Rajković, rukovodilac Grupe za zarade i plate u javnim službama, Sektor za rad, Ministarstvo rada i socijalne politike

